

LÉTMINIMUM 2019-BEN MAGYARORSZÁGON

2023. március 13.

A Központi Statisztikai Hivatal 1991 óta évente közölte a számított létminimum értéket. 2015-ben a KSH bejelentette, hogy szakmai okok miatt nem folytatja a létminimum-számítás közzétételét. Annak érdekében, hogy ez az értékes szakmai munka ne szakadjon meg, és legyen továbbra is egy olyan mérőszám, amely megmutatja, hogy milyen a társadalmi fejlődés dinamikája, ezt követően a Policy Agenda folytatta a kutatási programot.

A létminimum számítás elkészítésekor a KSH által alkalmazott módszertan teljes körű átvételére törekedtünk. A részletes módszertani leírás megtekinthető a Policy Agenda honlapján.

A 2019-re számított létminimum összege azt mutatja, hogy mekkora jövedelem szükséges egy háztartásnak ahhoz, hogy biztosíthassa tagjai számára a folyamatos életvitellel kapcsolatos szerény - a társadalom adott fejlettségi szintjén konvencionálisan megfelelőnek minősülő - szükségletek kielégítését. Az általunk is kimutatott létminimum tehát nem szegénységi küszöb, hanem olyan jövedelem, amely az alapvető szükségleteken túli igények kielégítését is lehetővé teszi.

A létminimum-számítás mintegy 25 éves hazai gyakorlata egy sajátos normatív számítást alkalmaz, amely az élelmiszer-fogyasztás értékének meghatározására épül. Ez pedig az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) élelmiszer-normatívája alapján összeállított élelmiszerkosár, amely az egészséges táplálkozás jellemzői mellett figyelembe veszi az életkori sajátosságokat is. Az élelmiszerkosár értéke az abban szereplő

tételeknek az adott időszakra jellemző áron számba vett forintösszege, a létminimum pedig az élelmiszer-normatíva körüli értékben élelmiszert fogyasztó háztartások összes személyes kiadásának havi átlagos értéke.

A létminimumértékek meghatározása

A létminimumérték kiszámítását - ahogy azt a Központi Statisztikai Hivatalban is végezték - az élelmiszer-fogyasztás normatív értékéből kiindulva, az élelmiszereket a normatívához hasonló értékben fogyasztó háztartások fogyasztási adatainak felhasználásával végeztük el. Az élelmiszer-fogyasztás normatív értékének számításakor azokat az élelmiszer-mennyiségeket vettük figyelembe, melyeket az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet dolgozott ki. Ezeket az élelmiszer-mennyiségeket tartalmazza a létminimum-számítás élelmiszerkosára, mintegy 100 konkrét termékre részletezve. A teljes élelmiszer-fogyasztói kosár helyett a reprezentatív élelmiszerkosár alkalmazásának gyakorlatát a tapasztalatok is megerősítették. A szükségletek széles körű kiterjedtsége miatt a teljes kosár konszenzuson alapuló meghatározása gyakorlatilag megoldhatatlan, míg az élettanilag szükséges mértékig mással nem helyettesíthető élelmiszer-fogyasztás a táplálkozás-élettani ismeretek alapján elfogadható pontossággal normázható. A létminimum élelmiszerkosarának tartalma közepes fizikai igénybevétel esetén fedezi a vonatkozó egészségügyi és táplálkozástudományi követelményeknek megfelelő teljes tápanyag-, vitamin- és

ásványianyag-szükségletet. Aktív korú személynél a normatív ételminőség többek között napi 81 g fehérjét (ezen belül 32 g állati fehérjét), 83 g zsírt, 356 g szénhidrátot, 800 mg kalciumot, 3500 mg káliumot, 13 mg vasat, 60 mg C-vitamint tartalmaz.

Az ételminőség-fogyasztás normatív értékét az ételminőségkosárban foglalt mennyiségeknek a konkrét időszakra jellemző áron összegzett értéke adja. A kosár mennyiségeit a 2019. év átlagáraival szorozva, **az ételminőség-kosár pénzben kifejezett, egy aktív korú felnőtt ételminőség-normatívájaként általunk számított értéke havi 28 167 Ft.**

1. tábla
A létminimum-számítás aktív korú felnőttre vonatkozó normatív ételminőségkosara, 2019

Az ételminőségek főbb csoportjai	Mennyiség/hó, kg	Érték, forint/hó
Hús, hal és készítményeik	3,4	4846
Tojás (161 darab/év)	0,5	547
Tej (2,8 és 1,5%-os), liter	7,9	1692
Sajt, és egyéb tejtermékek	2,4	2381
Zsiradékok	1,4	986
Cereáliák	9	3936
Cukor, kakaó, méz	1,2	477
Burgonya	4	1252
Friss és tartósított zöldség	11,6	6822
Friss és tartósított gyümölcs	6,5	2884
Szárazhüvelyes	0,4	266
Fűszerek stb.	-	1236
Kávé, tea, üdítők	-	842
Mindösszesen	-	28167

A háztartások különböző korú tagjainak tápanyagszükséglete természetesen nem azonos. A felnőttekéhez képest - az OÉTI számításai szerint - a 14 éven aluliak ételminőség-normatívája 77,8%, a 60 évnél idősebbeké pedig 88,2%. Ily módon az aktív korú felnőttek 2019. évi 28 167 Ft-os havi ételminőség-normatívája mellett ez az érték 14 éves korig 21 914 Ft, az időskorúaké 24 843 Ft. Ezen értékek alapján határozhatók meg – a háztartásban élő személyek normatíváit összegezve – a különböző létszám- és korösszetételű háztartások ételminőség-normatívájának értékei. Így pl. a két aktív korú felnőttből és két (0–14 éves) gyermekből álló háztartás ételminőség-normatívája 100 162 Ft/hó.

A létminimumérték az ételminőség-normatíván túl tartalmazza az ételminőségeken kívüli szükségletekre fordítandó forintösszeget is. E kiadások tételes számbavételének konszenzuson alapuló kivitelezése napjainkban – a szükségletek széles köre miatt – gyakorlatilag megoldhatatlan. A valamennyi fogyasztást tartalmazó létminimum értékét számszerűen ezért úgy definiáljuk, hogy az a normatívához hasonló forintértékben ételminőségeket fogyasztó háztartások összes személyes fogyasztási kiadásainak havi átlagos értéke¹.

A normatívának megfelelő ételminőség-fogyasztó háztartások azok, amelyek ételminőség-fogyasztásának globális forintösszege az adott háztartásra jellemző normatíva körüli $\pm 20\%$ -os sávba esik. Feltétel továbbá az is, hogy a háztartás jövedelme ne legyen a létminimum-számítás szempontjából irreálisan nagy vagy kicsi, és ne legyenek beruházási jellegű kiadásai. Ezért figyelmen kívül hagytuk a népesség legalacsonyabb jövedelmű 5%-ának és legmagasabb jövedelmű harmadának háztartásait, továbbá jövedelmüktől függetlenül azokat a háztartásokat, amelyek a felmérés tárgyidőszakában gépkocsit vettek, vagy lakásberuházást végeztek.

¹Ez a definíció az ún. Engel-törvényre épít, amely szerint az ételminőség-fogyasztás és az egyéb kiadások között meghatározott összefüggés áll fenn

A kritériumoknak megfelelő háztartásokban az egy hónapra vonatkozó átlagos létminimumérték háztartásonként 171 ezer Ft volt, a reprezentált létszámuk és fogyasztási kiadásuk összevetésében.

A háztartások, amelyek adatai ezeket az átlagos létminimumértékeket adják, a társadalom e szintjén élő háztartásainak összességét képviselik. Közös bennük az, hogy az élelmiszer-fogyasztási kiadásuk a normatíva értékösszegéhez hasonló nagyságú.

A létminimum számításunkba bekerült háztartások személyes kiadásai 29,2%-át költik élelmiszerre. A kiadások 23,9%-át fordítják lakásfenntartásra. Egyéb fogyasztásukban 3,3% a közlekedésre fordított összeg, lakberendezésre pedig 4,8% jut. Egészségügyre, testápolásra 6%-ot költenek, míg telefonálásra 7,6%-ot. Ruházkodásra 3,6% jut, oktatásra, művelődésre, szabadidő eltöltésére 5,8%, vendéglátásra pedig további 3,8%.

Az egyes háztartások és tagjaiknak súlyarányai

A különböző nagyságú, típusú háztartásokban természetesen a létminimumértékek különbözőek, differenciáltak.

A háztartásonként átlagosan 171 ezer Ft minimálisan szükséges összeg nem lehet egyaránt érvényes egy kis és egy nagy létszámú háztartásra, de ugyanúgy a fejenkénti 89 ezer Ft-os átlagérték sem. A differenciáláshoz a nemzetközi statisztikai gyakorlatot szem előtt tartva fogyasztási egység-kulcsokon (ún. ekvivalencia-skálán) alapuló számítás használható.

E kulcsszámokat alkalmazva az egy aktív korú személyből álló háztartás 1,00. Az egy aktív korú személyből és egy gyermekből álló 1,65, a két aktív korú személyből és két gyermekből álló négy személyes háztartás 2,90 fogyasztási egységnek felel meg ($1,00 + 0,65 = 1,65$; illetve $1,00 + 0,75 + 0,65 + 0,50 = 2,90$).

A háztartás első felnőtt személyét egy fogyasztási egységnek tekintjük, míg a háztartás többi személye egynél kisebb egységet képvisel. Ennek magyarázata, hogy a

háztartásnak számos olyan kiadása van, ami nem függ a háztartástagok számától, vagy ha van is összefüggés, az nem lineáris. Fogyasztási szükségletének megfelelően az aktív korúnál valamivel kisebb egységet képvisel a gyermek és az idős személy. A létminimum számítás körébe került háztartás nagysága jellemezhető a fogyasztási egységek számával.

2. tábla
A KSH létminimum-számításának
fogyasztási egység-kulcsszámjai
(ekvivalencia skála)

Aktív korúak háztartásai esetében		Nyugdíjas korúak háztartásai esetében	
Első felnőtt családtag	1,00	Első felnőtt családtag	0,90
Többi felnőtt családtag	0,75	További személyek	0,65
Első (0-14 éves) gyermek	0,65		
Második (0-14 éves) gyermek	0,50		
Harmadik és minden további (0-14 éves) gyermek	0,40		

A létminimum értéke

A 2019. évre elvégzett létminimum-számításunk háztartásállománya 448 ezer fogyasztási egységet képviselt. Ennek az adatnak és a háztartások havi 47,6 milliárd Ft-os kiadási összegének egybevetéséből következően hányadosként adódott az átlagos érték. **2019-ben a létminimum egy fogyasztási egységre számított átlagos értéke havonta 106 234 Ft volt.**

A háztartástípusonkénti létminimum-értékeket a fogyasztási egységek háztartástípusonkénti száma és az egy fogyasztási egységre számított átlagos érték szorzata adja. A tipikus, azaz **két aktív korú személyből és két gyermekből álló háztartás létminimumértéke 308 079 Ft-nak felelt meg. E háztartásban az egy főre jutó átlagos létminimumérték 77 020 Ft volt.** A különböző háztartástípusokra érvényes egy főre számított értékek 2019-ben a 85 ezer Ft-os átlag körül, az 65 ezer és 106 ezer Ft közötti sávban szóródtak. (lásd 4.sz. tábla)

Az 1–2 személyes háztartások egy főre jutó értékei az átlagosnál nagyobbak, míg a többszemélyesekre kisebb értékek jellemzőek. Ez abból következik, hogy az utóbbiak esetében a rugalmatlan kiadások több személyre oszlanak meg, továbbá, hogy a gyermekek fogyasztása – globális összegét tekintve – a felnőttekéénél kisebb. Az egyes háztartásokban a létminimumérték és élelmiszer-normatíva hányados 2,73 - 3,77 között mozog. A legmagasabb értékek az egyszemélyes háztartásokra, a legalacsonyabbak az 5 fő felettiekre jellemzőek.

A számítási módszernek a korábban megfigyelt és az általunk is tapasztalt egyik sajátossága, hogy az eredményekben érezhetően megjelenik az életszínvonal változásának hatása is. Miközben az élelmiszer-normatíva fix, az élelmiszeren kívüli költsékre hatással van az életszínvonal alakulása.

Becsléseink szerint **2019-ben e számított értékeknél alacsonyabb jövedelemből élt a lakosság 26%-a.**

A létminimum meghatározása kapcsán érdekes adatnak számít az is, hogy regionálisan és településtípusos bontásban mennyien élnek a társadalmi küszöb alatt, hiszen jelentős különbség van a háztartások jövedelmi viszonyaiban az alapján, hogy az adott háztartás hol él. A 2019. évi létminimum esetében a községekben élők közel 36%-a élt ezen szint alatt, míg a fővárosban arányaiban ennél csaknem 23 százalékponttal kevesebben.

3. tábla
A létminimum alatt élők arányának területi eloszlása

Településtípus szerinti eloszlás		Régiós eloszlás	
Budapest	13,5%	Közép-Magyarország	17,5%
Megyeszékhely /megyei jogú város	19,7%	Közép-Dunántúl	19,2%
Többi város	27,5%	Nyugat-Dunántúl	22,8%
Község	36,2%	Dél-Dunántúl	34,8%
		Észak-Magyarország	32,2%
		Észak-Alföld	40,5%

3. tábla

Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban, 2019

(forint/hó)

Háztartástípusok	Egy háztartásra		Egy főre		Létminimum /élelmiszer- arány	Fogyasztási egységek száma
	számított havi érték, forint					
	összesen	ebből: élelmiszer	összesen	ebből: élelmiszer		
Aktív korúak háztartásai						
1 felnőtt	106 234	28 167	106 234	28 167	3,77	1
1 felnőtt 1 gyermekkel	175 286	50 081	87 643	25 041	3,50	1,65
1 felnőtt 2 gyermekkel	228 403	71 995	76 134	23 998	3,17	2,15
2 felnőtt	185 910	56334	92 955	28 167	3,30	1,75
2 felnőtt 1 gyermekkel	254 962	78 248	84 987	26 083	3,26	2,4
2 felnőtt 2 gyermekkel	308 079	100 162	77 020	25 041	3,08	2,9
2 felnőtt 3 gyermekkel	350 572	122 076	70 114	24 415	2,87	3,3
2 felnőtt 4 gyermekkel	393 066	143 990	65 511	23 998	2,73	3,7
3 felnőtt	265 585	84 501	88 528	28 167	3,14	2,5
3 felnőtt 1 gyermekkel	334 637	106 415	83 659	26 604	3,14	3,15
3 felnőtt 2 gyermekkel	387 754	128 329	77 551	25 666	3,02	3,65
3 felnőtt 3 gyermekkel	430 248	150 243	71 708	25 041	2,86	4,05
3 felnőtt 4 gyermekkel	472 741	172 157	67 534	24 594	2,75	4,45
Nyugdíjas korúak háztartásai						
1 személy	95 611	24 843	95 611	24 843	3,85	0,9
2 személy	164 663	49 686	82 331	24 843	3,31	1,55
3 személy	233 715	74 529	77 905	24 843	3,14	2,2

4. tábla

A létminimumértékek időszora

(forint/hó)

Háztartástípusok	2005	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2019
Egy háztartásra számítva									
Aktív korúak háztartásai									
1 felnőtt	34 475	83 941	85 960	87 510	87 351	88 016	88 619	90 450	106 234
1 felnőtt 1 gyermekkel	56 884	138 503	141 834	144 392	144 129	145 226	146 221	149 243	175 286
1 felnőtt 2 gyermekkel	74 121	180 473	184 814	188 147	187 805	189 234	190 531	194 468	228 403
2 aktív korú felnőtt	60 331	146 897	150 430	153 143	152 864	154 028	155 083	158 288	185 910
2 felnőtt 1 gyermekkel	82 740	201 458	206 304	210 024	209 642	211 238	212 686	217 080	254 962
2 felnőtt 2 gyermekkel	99 978	243 429	249 284	253 779	253 318	255 246	256 995	262 305	308 079
2 felnőtt 3 gyermekkel	113 768	277 005	283 668	288 783	288 258	290 453	292 443	298 485	350 572
2 felnőtt 4 gyermekkel	127 558	310 582	318 052	323 787	323 199	325 659	327 890	334 665	393 066
3 aktív korú felnőtt	86 188	209 853	214 900	218 775	218 378	220 040	221 548	226 125	265 585
3 felnőtt 1 gyermekkel	108 834	264 414	270 774	275 657	275 156	277 250	279 150	284 918	334 637
3 felnőtt 2 gyermekkel	125 624	306 385	313 754	319 412	318 831	321 258	323 459	330 143	387 754
3 felnőtt 3 gyermekkel	139 624	339 961	348 138	354 416	353 772	356 465	358 907	366 323	430 248
3 felnőtt 4 gyermekkel	153 414	373 537	382 522	389 420	388 712	391 671	394 355	402 503	472 741
Nyugdíjas korúak háztartásai									
Egytagú	31 028	75 547	77 364	78 759	78 616	79 214	79 757	81 405	95 611
Kéttagú	53 436	130 109	133 238	135 641	135 394	136 425	137 359	140 198	164 663
Háromtagú	75 845	184 670	189 112	192 522	192 172	193 635	194 962	198 990	233 715

Háztartástípusok	2005	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2019
Egy főre számítva									
Aktív korúak háztartásai									
1 felnőtt	34 475	83 941	85 960	87 510	87 351	88 016	88 619	90 450	106 234
1 felnőtt 1 gyermekkel	28 442	69 251	70 917	72 196	72 065	72 613	73 111	74 621	87 643
1 felnőtt 2 gyermekkel	24 707	60 158	61 605	62 716	62 602	63 078	63 510	64 823	76 134
2 aktív korú felnőtt	30 166	73 448	75 215	76 571	76 432	77 014	77 542	79 144	92 955
2 felnőtt 1 gyermekkel	27 580	67 153	68 768	70 008	69 881	70 413	70 895	72 360	84 987
2 felnőtt 2 gyermekkel	24 994	60 857	62 321	63 445	63 329	63 812	64 249	65 576	77 020
2 felnőtt 3 gyermekkel	22 754	55 401	56 734	57 757	57 652	58 091	58 489	59 697	70 114
2 felnőtt 4 gyermekkel	21 260	51 764	53 009	53 965	53 866	54 277	54 648	55 778	65 511
3 aktív korú felnőtt	28 729	69 951	71 633	72 925	72 793	73 347	73 849	75 375	88 528
3 felnőtt 1 gyermekkel	27 149	66 103	67 694	68 914	68 789	69 313	69 787	71 229	83 659
3 felnőtt 2 gyermekkel	25 167	61 277	62 751	63 882	63 766	64 252	64 692	66 029	77 551
3 felnőtt 3 gyermekkel	23 271	56 660	58 023	59 069	58 962	59 411	59 818	61 054	71 708
3 felnőtt 4 gyermekkel	21 916	53 362	54 646	55 631	55 530	55 953	56 336	57 500	67 534
Nyugdíjas korúak háztartásai									
Egytagú	31 028	75 547	77 364	78 759	78 616	79 214	78 616	81 405	95 611
Kéttagú	26 718	65 054	66 619	67 820	67 697	68 212	33 849	70 099	82 331
Háromtagú	25 282	61 557	63 037	64 174	64 057	64 545	21 352	66 330	77 905

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK:

A létminimum-számítás a Központi Statisztikai Hivatal Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Adatfelvétel, naplóvezetés 2019, évi anonimizált adatállományának felhasználásával készült, A számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a Policy Agenda, mint szerző szellemi termékei,

További módszertani információk kérhetőek: info@policyagenda.hu,

.....,,,